

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

45 – 205 / 12

Београд

дел.бр. 16964 датум: 12.07.2012.

На основу члана 138. став 1. Устава Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 98/06) и члана 32 став 1 Закона о Заштитнику грађана („Сл. гласник РС“ бр. 79/05 и 54/07), у поступку контроле законитости и правилности рада Министарства рада и социјалне политике, по сопственој иницијативи

УТВРЂУЈЕ

Министарство рада и социјалне политике начинило је пропуст у раду зато што није, у складу са “Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији”, припремило за усвајање акционе планове за периоде 2007 – 2009; 2009 –2011; 2011 – 2013. године, чиме је онемогућило делотворно остваривање „Стратегије“ и отежало и успорило побољшање положаја и остваривање права особа са инвалидитетом.

На основу утврђених недостатака у раду, Заштитник грађана упућује Министарству рада и социјалне политике следеће

ПРЕПОРУКЕ

I

Министарство рада и социјалне политике ће обавестити Владу Републике Србије о разлозима због којих није припремило за усвајање акционе планове за остваривање „Стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији“ за периоде 2007 – 2009; 2009 – 2011; 2011 – 2013. године.

II

Министарство рада и социјалне политике ће без одлагања предузети све потребне мере и активности како би обезбедило да наредни акциони планови буду припремљени и усвојени сагласно роковима одређеним „Стратегијом“ као и то да њима буду јасно одређени носиоци активности, утврђени рокови за спровођење и извори и начин финансирања предвиђених мера.

Министарство рада и социјалне политике обавестиће Заштитника грађана, у року од 60 дана од дана пријема овог акта, о предузетим мерама и поступању по препорукама, и доставити доказе који потврђују да је по препорукама поступљено.

Делиградска 16, 11000 Београд

Телефон: (011) 2068 -100

www.zastitnik.rs

e-mail: zastitnik@zastitnik.rs

Р а з л о з и:

Документ „Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији“¹ Влада Републике Србије је донела у децембру 2006. године на основу усвојених међународних и домаћих докумената, међу којима се у уводном делу помињу: „Универзална декларација о правима човека“, „Стандардна правила УН-а о изједначавању могућности за особе са инвалидитетом“, „Уговора из Амстердама“, „Упутство Савета Европе 2000/43/ЕЗ“, „Упутство Савета Европе 2000/78/ЕЗ“, „Европска социјална повеља“, „Препоруке о кохерентној политици за особе са инвалидитетом“, „Европски план акције за једнаке могућности за особе са инвалидитетом“, „Европски план акција за особе са инвалидитетом за период од 2006-2015“; „Устав Републике Србије“² „Закон о спречавању дискриминације особа с инвалидитетом“³, „Стратегија за смањење сиромаштва“, „Стратегија развоја социјалне заштите“⁴, „Национална стратегија запошљавања“.

„Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом“ усвојена је приближно у исто време када је Влада Републике Србије усвојила „Стратегију унапређења положаја особа са инвалидитетом“. Конвенцију о правима особа са инвалидитетом и Опциони протокол уз њу Република Србија је потписала 17. децембра 2007. године а ратификовала 31. јула 2009. године⁵ чиме је, између осталог, прихватила обавезу да **„усвоји све одговарајуће законодавне, административне и друге мере за остварење права признатих овом конвенцијом“** (члан 4, тачка 1, алинеја а Конвенције).

„Стратегијом“ је усвајен приступ по којем се унапређење положаја особа са инвалидитетом не сматра искључиво делом социјалне политике, већ се наглашава да је реч о **људским правима** које је потребно одговарајуће заштитити и остварити. Усвајањем оваквог приступа држава се определила да ранију стратегију дугорочне институционалне и друштвене зависности и пасивне улоге грађана с инвалидитетом, замени **активном инклузивном политиком која омогућава особама са инвалидитетом да активно и равноправно учествују у јавном животу**. У том смислу „Стратегија“ је заснована на принципима који треба да допринесу: *поштовању достојанства, индивидуалне аутономије, самосталности особа са инвалидитетом, укључујући право да особе са инвалидитетом доносе одлуке о сопственом животу; недискриминацији; пуном и ефективном учешћу и укључености особа са инвалидитетом у све области друштвеног живота; поштовању различитости и прихватање инвалидности као дела људске разноврсности и хуманости; политици једнаке могућности засноване на једнаким правима; приступачност; једнакост мушкараца и жена и поштовање развојних капацитета деце са инвалидитетом и поштовање права деце да развију сопствени идентитет.*

Основни циљ „Стратегије“ јесте „унапређење положаја особа са инвалидитетом до позиције равноправних грађана који уживају сва права и одговорности“, а да би се то остварило овим документом је предвиђено да се до 2015. године остваре следећих шест општих циљева:

¹ „Службени гласник“ Републике Србије бр. 1/2007.

² „Службени гласник“ Републике Србије бр. 98/2006.

³ „Службени гласник“ Републике Србије бр. 33/2006.

⁴ „Службени гласник“ Републике Србије бр.108/2005.

⁵ „Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори“ бр. 42/2009.

1. Питање положаја особа са инвалидитетом уградити у опште развојне планове уз изградњу институционалног оквира и операционализацију мултисекторске и мултиресорне сарадње на активностима планирања и праћења политика у овој области.
2. Развити ефикасну правну заштиту, уз развијене и спроведене планове превенције и спречавања дискриминације особа са инвалидитетом, као и планове сензибилизације друштва за питања инвалидности
3. Социјалне, здравствене и друге услуге базирание на правима и потребама корисника начинити доступним, у складу са савременим међународно-прихваћеним методама процене инвалидности и потреба
4. Развити политике мера и применити програме, нарочито у областима образовања, запошљавања, рада и становања, који особама са инвалидитетом пружају једнаке могућности и подстичу самосталност, лични развој и активан живот у свим областима.
5. Особама са инвалидитетом осигурати приступ изграђеном окружењу, приступачном превозу, информацијама, комуникацијама и услугама намењених јавности, а кроз развој и спровођење плана уклањања баријера и изградње приступачних објеката и простора, услуга, информација и комуникација.
6. Осигурати особама са инвалидитетом адекватан стандард живљења и социјалну сигурност.

Стратегијом је предвиђена и обавеза доношења акционих планова. У 1. поглављу документа пише: „Циљеви Стратегије установљени су за период од 2007-2015. године, са акционим плановима који се доносе за период од две године“. У 3. поглављу се одређује да „даље активности на разради документа Стратегије претпостављају израду акционих планова и дефинисање конкретних мера и активности, као и носиоце активности којима ће се реализовати циљеви постављени овим документом“, а у 8. поглављу да ће „даље активности на разради документа Стратегије укључити израду двогодишњих акционих планова и дефинисање конкретних мера и активности чијим спровођењем ће се реализовати циљеви постављени овим документом у циљу побољшања положаја особа са инвалидитетом у свим сегментима живота“.

Значајно је поменути да је „Стратегија“ утврдила и шеснаест посебних циљева за унапређење положаја особа са инвалидитетом, при чему сваки од ових посебних циљева захтева даљу разраду и конкретизацију која се врши кроз акционе планове.

Имајући у виду описани значај „Стратегије“ и нужност доношења акционих планова за остваривање њених циљева, односно обезбеђивање услова за учешће грађана с инвалидитетом у јавном животу заменик Заштитника грађана др Горан Башић је на састанку одржаном 8. марта 2012. године са помоћником Министра рада и социјалне политике господином Владимиром Пешићем и његовим сарадницима из Сектора за заштиту особа са инвалидитетом, поставио питање због чега Министарство рада и социјалне политике, с обзиром на то да „обавља послове који се односе на припрему нацрта закона и других прописа у области подршке особама са инвалидитетом и послове усмерене на праћење имплементације стратешких циљева дефинисаних Стратегијом“⁶, није припремило акционе планове за њено спровођење и тиме утврдило носиоце остваривања мера, одредило временске рокове, начине и динамику финансирања до 2015. године. Добијена је информација да прва два акциона плана нису ни донета, а да је доношење акционог плана за период 2011 – 2013. године у завршној фази и да се очекује да то буде окончано најкасније за две недеље. Речено је и то да је главни разлог за недоношење акционих планова инсистирање Републичког секретаријата за законодавство да сва Министарства

⁶ <http://www.minrzs.gov.rs/cms/sr/sektori/sektor-za-zastitu-osoba-sa-invaliditetom>

предвиђена да спроводе мере и активности из „Стратегије“ доставе мишљења у вези с акционим планом, а да тај процес траје дуго и споро.

Како до краја марта 2012. године Министарство рада и социјалне политике није обавестило Заштитника грађана да је припремило за усвајање Акциони план за остваривање „Стратегије“ до 2013. године, Заштитник грађана је дописом од 30. марта 2012. године затражио од Министарства рада и социјалне политике да се изјасни о томе да ли је акциони план припремљен. **Министарство рада и социјалне политике није одговорило на овај захтев Заштитника грађана**, чиме је повредило члан 21 Закона о Заштитнику грађана⁷ којим је прописано да „органи управе имају обавезу да сарађују са Заштитником грађана и да му омогуће приступ просторијама и ставе на располагање све податке којима располажу, а који су од значаја за поступак који води односно за остварење циља његовог превентивног деловања, без обзира на степен њихове тајности, осим када је то у супротности са законом“. Поред тога, Министарство је нечињењем, односно тиме што није за усвајање припремило акционе планове помоћу којих је требало да се остваре утврђени циљеви инклузивне и проактивне политике унапређења положаја и заштите права особа са инвалидитетом, повредило начела „добре управе“ по којима органи јавне власти, између осталог, морају и да поступају у разумном року и да поштују оправдана и разумна очекивања грађана.

С обзиром на то да до 2015. године треба да се у јавној управи, на начелима једнакости, инклузије и недискриминације, те заштити људских права особа са инвалидитетом, успостави одговарајући институционални основ за спровођење „Стратегије“, не може се сматрати ни довољним, нити делотворним то што поједини органи јавне управе, и без усвојених акционих планова, делимично предузимају поједине мере и активности предвиђене посебним циљевима „Стратегије“. Шта више, многе мере и активности које би требало предузимати у складу са посебним циљевима „Стратегије“ нису уопште или нису у довољној мери реализоване:

- Развијање јединствене базе података о особама са инвалидитетом и механизма редовног извештавања као део система за праћење (мониторинг) активности на унапређењу положаја особа са инвалидитетом;
- Обезбеђивање континуираног прикупљања података о особама са инвалидитетом и њиховим условима живота, кроз увођење питања инвалидности у редовна истраживања и мерења опште популације која обавља Републички завод за статистику или специјализоване установе за истраживања у појединим областима (образовање, запошљавање, здравство и друго);
- Обезбеђивање да процес развоја политике користи јединствен приступ у целом систему - на националном нивоу; да систем стандарда, јединствених поступака и критеријума буду јединствени, уз поштовање принципа флексибилности који дозвољава корисницима слободу утицаја на одлуке и изборе који утичу на њихове животе;
- Обезбеђивање услова да систем социјалних, здравствених и других услуга за особе са инвалидитетом у потпуности поштује принцип доступности услуга у локалној заједници, уз потпуну примену процеса деинституционализације;
- Обезбеђивање развоја мултидисциплинарног тимског рада на свим нивоима кроз повезивање институција са друга два сектора;

⁷ „Службени гласник РС“, бр. 79/2005 и 54/2007.

-
- Осигурање приступачности социјалним, здравственим и другим услугама у архитектонском, организационом и програмском смислу - простор без баријера, мобилни сервиси, флексибилно радно време, прилагођени формати информација, едуковани пружаоци услуга, као и укључивање нових технологија;
 - Осигурање постојања и развоја програма рехабилитације за све групе особа са инвалидитетом, базираних на индивидуалним потребама;
 - Развијање програма информисања корисника са инвалидитетом о правима и могућностима коришћења услуга и за те потребе развити мапе доступних услуга на локалном нивоу;
 - Осигурање да се у оквиру свеобухватног (формалног и неформалног) образовног система обезбеде индивидуализоване мере подршке особама са инвалидитетом, ради постизања максималног академског и социјалног развоја у складу са концептом инклузивног друштва;
 - Постављање запошљавања особа са инвалидитетом на отвореном тржишту као апсолутни приоритет. За особе са инвалидитетом чије потребе се не могу задовољити у отвореном запошљавању алтернативе су запошљавање уз подршку и мале јединице заштићеног запошљавања;
 - Повећање нивоа запошљавања особа са инвалидитетом, одржања запослења и напредовања у послу, применом концепта доживотног учења заснованог на способностима особа са инвалидитетом и потреба тржишта рада;
 - Развијање и примењивање програма образовања јавности у циљу смањења предрасуда према праву особа са инвалидитетом на брак, сексуалност и родитељство;
 - Развијање и примењивање програма подршке особама са инвалидитетом у циљу остваривања права на самосталност и сопствени избор;
 - Развијање и примењивање програма подршке особама са инвалидитетом које се одлуче на брак и родитељство;
 - Доследно примењивање прописа који предвиђају обавезну примену стандарда приступачности, вршење надзора над применом тих прописа и изрицање санкција прекршиоцима;
 - Подстицање оснивања и развоја органа и институција који ће се бавити питањима приступачности и промоцијом принципа "Универзалног дизајна";
 - Подржавање истраживања, развоја, производње и примене нових информационо-комуникацијских технологија у циљу боље приступачности и приступа информацијама и комуникацијама за особе са инвалидитетом;

Да се поменуте, али и друге активности, не остварују одговарајуће и на потребном нивоу услуга Заштитник грађана се уверава свакодневно како путем притужби које му упућују особе са инвалидитетом тако и непосредним увидом у остваривање права особа са инвалидитетом у јединицама локалне самоуправе. На основу контролних посета које је Одељење Заштитника грађана за права особа са инвалидитетом и старе остварило 2012. године у Ваљеву, Шапцу, Великој Плани, Кладову, Неготину, Панчеву, и састанка које је 26. јуна организовало са представницима тринаест градова и општина у Јабланичком и Пчињском округу утврђено је да не постоји сталан и координиран рад државних и локалних органа власти на примени „Стратегије“ и остваривању њених циљева, него да се одређене мере предузимају повремено, појединачно и неравномерно, без јединственог плана и методологије. Чињеница је да се „Стратегија“, као комплексан и свеобухватан средњорочни план активности различитих и међусобно повезаних друштвених субјеката на пољу унапређења положаја особа са инвалидитетом може у пуном капацитету спроводити само на

основу акционих планова којима би требало да се детаљно и операционално дефинишу и разраде конкретне мере и активности, утврде носиоци тих активности, рокови за њихово спровођење, као и извори и трошкови њиховог финансирања. Акциони планови су неопходан услов за остварење стратешких циљева и њихово недоношење директно утиче на то да се положај особа са инвалидитетом не остварује у складу с планираним мерама и активностима.

Чињеница да друга министарства, чија је мишљење Министарство рада и социјалне политике требало да прибави у процесу припреме акционих планова, нису ажурно поступала и достављала своја мишљења, не може бити оправдање да се пропусти да се припреме и усвоје три акциона плана у року од пет година. Министарство рада и социјалне политике је требало да спроведе одговарајуће активности и предузме друге мере како би се успоставила боља организација и координација рада у којој би сви органи благовремено обавили своје активности и омогућили да „Стратегија“ буде спроведена. Најзад, Министарство рада и социјалне политике је пропустило да обавести Владу Републике Србије у вези с проблемима који онемогућавају доношење акционих планова и да се обрати Заштитнику грађана и укаже му на проблеме сарадње с државним органима који онемогућавају или отежавају остваривање људских и других права грађана.

На основу утврђених чињеница и околности, Заштитник грађана је утврдио пропуст у правилности и законитости рада Министарства рада и социјалне политике, па је сходно члану 31. став 2. Закона о Заштитнику грађана, упутио препоруку органу, у циљу отклањања уочених недостатака, односно унапређења рада органа управе и спречавања истих или сличних пропуста убудуће.

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

др Горан Башић

Доставити:

- Министарству рада и социјалне политике Републике Србије